

III. Neformální vzdělávání

A. Neformální vzdělávání v období čtyř týdnů před datem šetření

Tento druh vzdělávání je významným nástrojem zvyšování odborné úrovně osob zejména po ukončení etapy formálního vzdělávání a měl by být jedním z hlavních pilířů rozvoje systému celoživotního vzdělávání obyvatelstva. Ve sledovaném období bylo do něj **zapojeno celkem 348,1 tis. osob** což znamená, že se jej účastnilo **4,0% všech respondentů 15ti letých a starších** (4,1% při odpočtu nezjištěných odpovědí). Je třeba mít na zřeteli, že toto vzdělávání má často krátkodobý charakter a proto o intenzitě lépe vypovídají údaje o účasti osob v delším časovém úseku dvanácti měsíců (viz dále).

Je typické, že neformální vzdělávání absolvují především ti respondenti, kteří dosáhli středního a vyššího stupně vzdělání, tj. maturanti a absolventi vysokoškolského studia. V průběhu 4 týdnů se účastnil tohoto typu vzdělávání každý osmý vysokoškolák a přibližně každý šestnáctý středoškolák s maturitou, přičemž na druhé straně bylo zapojení osob se základním vzděláním a vyučením podstatně nižší. V šetření nebyly zjišťovány důvody, proč se jednotliví respondenti neúčastní tohoto vzdělávání a které jistě mají objektivní i subjektivní charakter. Je však zřejmé, že stávající systém neformálního vzdělávání využívají především lidé s dosaženým vysokým stupněm kvalifikace a paradoxně se tak dále prohlubují rozdíly v úrovni vzdělávání jednotlivých skupin obyvatelstva. Je nutné si uvědomit, že **podíl osob se základním vzděláním, resp. středním bez maturity není vysoký jen v celé populaci**, kde je výrazně zastoupena poprodukční složka obyvatel (60,0% šedesátiletých a starších ukončilo vzdělání na základním stupni, nebo se vyučilo). **Podíl těchto osob je vysoký i ve skupině zaměstnaných, když v minulém roce představovaly stále více než polovinu všech pracujících v národním hospodářství. Je nesporné, že je třeba zintenzivnit zapojení do neformálního studia i v případě maturantů, kteří podstatně méně využívají této možnosti prohlubování svých znalostí a dovedností než vysokoškoláci.**

Účast obyvatelstva ve věku 15 a více let na neformálním vzdělávání v průběhu 4 týdnů podle krajů a stupňů vzdělání

Ukazatel	Počet účastníků neformálního vzdělávání			
	celkem		muži v tis.	ženy v tis.
	v tis.	z obyv. 15+ v %		
ČR úhrnem	348,1	4,0	156,2	191,9
Hl. m. Praha	64,3	6,3	26,3	37,9
Středočeský	30,1	3,2	11,9	18,2
Jihočeský	16,3	3,1	8,4	7,9
Plzeňský	20,1	4,3	8,7	11,4
Karlovarský	8,5	3,3	4,2	4,3
Ústecký	29,3	4,3	15,7	13,6
Liberecký	11,8	3,3	5,5	6,3
Královéhradecký	20,6	4,5	7,7	12,9
Pardubický	15,3	3,6	6,4	8,9
Vysočina	16,1	3,7	7,3	8,7
Jihomoravský	38,4	4,0	16,1	22,3
Olomoucký	17,1	3,2	8,1	9,0
Zlínský	20,3	4,1	10,5	9,8
Moravskoslezský	29,8	3,8	19,3	20,6
ISCED - vzdělání				
základní	41,6	2,2	17,4	24,2
střední bez maturity	43,6	1,3	19,9	13,6
střední s maturitou	160,7	6,1	59,4	101,3
vysokoškolské	102,2	12,5	49,5	52,8

I v systému neformálního vzdělávání se podobně jako ve formálním vzdělávání projevují významné rozdíly nejen z hlediska ekonomického postavení. Ve stručnosti je možné uvést, že neformální vzdělávání preferují, jak již bylo uvedeno, osoby s vyšším stupněm nabytého vzdělání, podstatně častěji jej absolvují zaměstnaní než nezaměstnaní nebo osoby ekonomicky neaktivní a intenzita účasti je vyšší v hlavním městě než je tomu v ostatních krajích. Rozdíly vyplývají především z profesní skladby pracujících a významně odlišných podmínek, za kterých se mohou respondenti tohoto vzdělávání účastnit.

Proti formálnímu vzdělávání je **věková skladba osob účastnících se neformálního vzdělávání rozložena v celém intervalu produktivního věku**. Relativně nejvíce osob bylo sice ve věku 20 až 24 let (6,7% úhrnu věkové skupiny, celkem 50,9 tis.) a ve skupině 25 až 29ti letých (55,5 tis.; 6,1%), ale vysoký byl i podíl vzdělávajících se respondentů ve skupině 35 až 39 let (44,1 tis.; 6,3%). Ještě ve skupině předdůchodového věku (55 až 59 let) bylo zapojeno do tohoto typu studia téměř 20 tis. osob. Je pozoruhodné, že intenzita zapojení žen byla ve všech sledovaných skupinách produktivního věku vyšší než mužů s výjimkou skupiny 55 – 59 let, kde míru podstatně ovlivňuje dřívější odchod žen do důchodu. Rozdíly v zapojení mužů a žen je však vhodnější posuzovat v delším časovém intervalu jednoho roku, ve kterém se výsledky šetření v určité míře liší od výsledků šetření za období 4 týdnů v jarních měsících.

Z celkového počtu **348,1 tis. osob v neformálním vzdělávání jich převážná část byli pracující (261,0 tis.)**. Tyto osoby byly v rámci výběrového šetření dotazovány zda a v jakém rozsahu probíhala výuka během placené pracovní doby. Výsledky šetření ukázaly, že po vyloučení nezjištěných případů (v rozsahu 3,4 tis. osob) téměř polovina pracujících (125,9 tis., tj. 48,9%) absolvovala tuto výuku výhradně mimo placenou pracovní dobu. Spolu s výukou probíhající převážně mimo placenou dobu to bylo celkem 158,3 tis. (61,5% zjištěných odpovědí). Přitom však ženy daleko častěji uváděly, že jejich výuka probíhala převážně nebo zcela mimo rámec placené pracovní doby (67,0% proti 55,0% mužů).

Z četnějších skupin účastníků vzdělávání podle odvětvové příslušnosti měli relativně nejlepší podmínky pro výuku pracovníci ve veřejné správě a obraně, sociálním zabezpečení (převážně nebo zcela mimo pracovní dobu se vzdělávala necelá polovina - 46,3% účastníků neformální výuky) a ve zpracovatelském průmyslu (53,1%). Naopak nejvíce účastníků tohoto vzdělávání je absolvovalo převážně nebo úplně mimo placenou dobu ve školství (71,6%) a v kategorii obchodu, oprav motorových vozidel a spotřebního zboží (70,5%). Právě odlišná odvětvová struktura zaměstnání mužů a žen podstatně ovlivňuje rozdíly v odpovědích respondentů a respondentek na možnosti vzdělávání v rámci své pracovní doby.

Mimo svou pracovní dobu absolvovali neformální vzdělávání relativně nejčastěji vědečtí a odborní duševní pracovníci (KZAM 2 – 71,1% účastníků), nižší administrativní pracovníci (KZAM 4 – 63,4%) a techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci (KZAM 3 – 62,3%). Naopak pracovníci ve skupinách zaměstnání, jejichž podíl na neformálním vzdělávání zdaleka nedosahuje výše jejich podílu na celkové zaměstnanosti, absolvují toto vzdělávání převážně právě ve své pracovní době. Řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé a opraváři odpovídali, že mimo nebo převážně mimo placenou pracovní dobu absolvovalo výuku pouze 30,7% účastníků a pracovníci obsluhy strojů a zařízení pak v 35,2%. Přitom je třeba zdůraznit, že počet aktivních účastníků neformálního vzdělávání je v obou kategoriích odvětví, stejně jako v kategorii kvalifikovaných dělníků zemědělství a lesnictví a ve skupině pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, velmi nízký.

Ze skupin oborů dominuje v neformálním vzdělávání skupina 22 – humanitní vědy (168,7 tis., tj. téměř polovina z 348,1 tis. osob v neformálním vzdělávání) dále skupina 34 – obchod a správa (29,1 tis.), skupina 48 – informatika (24,6 tis.) a skupina 86 – bezpečnostní služby (18,3 tis.). Při podrobnějším hodnocení na úrovni jednotlivých oborů vzdělání je zřejmá jednoznačná převaha studia cizích jazyků (je nutné zdůraznit, že se jedná o výuku mimo standardní formální vzdělávání) – 165,5 tis., dále užití počítačů (19,6 tis.) a přepravní služby a spoje (16,2 tis., převážně řidičské kurzy).

Důležitost neformálního vzdělávání pro pracovní uplatnění potvrzují odpovědi na otázku o důvodech, které vedly respondenty k účasti v tomto druhu vzdělávání. Převažující část účastníků neformálního vzdělávání se zapojila do výuky z důvodů spojených se zaměstnáním (204,1 tis., tj. 58,6%). Podíl těchto důvodů je tedy celkově mnohem vyšší než podíl osobních či společenských důvodů a významně se mění s věkem respondentů.

Účastníci neformálního vzdělávání v průběhu 4 týdnů podle důvodu účasti a věku respondentů

Důvody	Věk účastníků neformálního vzdělávání										
	celkem	15 - 19	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 - 49	50 - 54	55 - 59	60+
ČR úhrnem	348,1	37,8	50,9	55,5	39,7	44,1	34,8	30,6	27,3	18,9	8,7
zaměstnaní	204,1	5,9	24,0	32,8	23,1	28,5	26,8	22,7	22,5	15,0	2,9
osobní a společenské	139,5	30,6	26,4	21,9	16,3	15,6	7,9	7,4	4,6	3,2	5,6

Respondenti, kteří se účastnili neformálního vzdělávání, strávili v průběhu 4 referenčních týdnů ve výuce průměrně 15,4 hodiny. Více hodin absolvovali ve výuce mladší respondenti, zejména ve věkové skupině 20 – 24 let (20,4 hod. u mužů 23,8 hod a žen 17,8 hod.), což ovšem souvisí s tím, že míra zaměstnanosti je v tomto věku nižší a řada mladých absolvuje kurzy zařazené do neformálního vzdělávání paralelně se standardním studiem. Mezi pracujícími byla časově náročná výuka především pracovníků ve stavebnictví (21,8 hod.), veřejné správě (17,6 hod.) a ve školství (15,4 hod.), méně hodin strávili v neformální výuce její účastníci z odvětví zdravotnictví (12,1 hod.) a zpracovatelského průmyslu (11,9 hod.).

Podstatně větší než meziodvětvové rozdíly byly rozdíly v průměrné délce neformálního vzdělávání podle klasifikace zaměstnání respondentů. Vedle příslušníků armády byl vysoký počet hodin zaznamenán i v hlavní třídě 6 KZAM (kvalifikovaní dělníci v zemědělství a lesnictví) a v hlavní třídě 7 (řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři). Abnormálně vysoký počet hodin byl zaznamenán v hlavních třídách 6 i 7 u mužů (53,4 hod. resp. 22,4 hod.), je však nutné si uvědomit, že právě v těchto skupinách zaměstnání je celková účast pracovníků na neformálním vzdělávání velmi nízká a průměrná čísla mohou být podstatně ovlivněna extrémními hodnotami.

Největší část kurzů probíhala v intervalu 6 – 10 hodin za čtyři týdny. Počet hodin v tomto rozpětí uvedlo 137,2 tis., tj. 39,4% všech aktivních účastníků neformálního vzdělávání. Vysoký byl i počet osob s 16 až 20 hodinami výuky. Vyšší počty absolvovaných hodin uváděli zejména mladší respondenti, kteří z valné části mají příznivější časové dispozice pro návštěvu různých kurzů.

Počet účastníků neformálního vzdělávání podle počtu hodin výuky v průběhu 4 týdnů

Věková skupina	Celkem	Účastníci neformálního vzdělávání podle počtu hodin (bez nezj. případů)					
		- 5	6 - 10	11 - 15	16 - 20	21 - 40	41+
ČR úhrnem	348,1	53,6	137,2	40,8	61,3	38,3	13,5
15 – 19	37,8	6,0	16,2	3,6	3,9	3,5	1,3
20 – 24	50,9	4,5	16,8	6,7	11,3	7,4	3,8
25 – 29	55,5	6,2	20,2	7,4	10,7	7,3	2,7
30 – 34	39,7	6,9	15,2	5,7	6,7	3,3	1,1
35 – 39	44,1	6,0	18,3	6,0	5,9	5,5	2,2
40 – 44	34,8	7,3	13,7	3,8	5,6	3,4	0,6
45 – 49	30,6	6,4	12,4	2,8	5,2	3,0	0,9
50 – 54	27,3	5,3	11,7	2,8	4,3	2,1	0,5
55 – 59	18,9	2,9	9,1	1,1	3,3	2,0	0,4
60+	8,7	2,0	3,4	0,9	1,5	0,8	0,1

B. Neformální vzdělávání v průběhu 12 měsíců

Zatímco otázky o neformálním vzdělávání v průběhu 4 týdnů se týkaly pouze kurzu, který respondent považoval za nejdůležitější, otázky vztahující se k období 12 měsíců zjišťovaly podrobnější údaje až o 3 nejvýznamnějších kurzech. V případě souběhu více kurzů uvedl respondent jako první ten z nich, který absolvoval (ukončil) naposled nebo ve kterém v období referenčního týdne byl a další kurzy uváděl tak, že postupoval chronologicky zpět od dalšího časově nejbližšího období až po kurz navštěvovaný či absolvovaný v časově nejvzdálenějším horizontu. Kurz uvedený v otázkách na období čtyř týdnů se měl shodovat s prvním kurzem za posledních 12 měsíců. Odpovědi na tyto otázky tak lépe charakterizují skutečné zapojení respondentů do neformální výuky. Rozdíly v počtech osob v neformálním vzdělávání podle různých charakteristik jsou ještě podstatně větší než tomu bylo u formálního vzdělávání.

V průběhu 12 měsíců absolvovalo jeden kurz 767,6 tis. osob, dva kurzy 106,9 tis., tři kurzy 26,0 tis a více než tři kurzy 23,4 tis. osob. **Celkově se tedy účastnilo neformální výuky 923,9 tis., tj. 10,7%** všech respondentů 15letých a starších, resp. 11,0% osob bez nezjištěných případů a vojáků základní služby. Intenzita neformálního vzdělávání je z věkového hlediska respondentů vyrovnaná až do 54 let s kulminací ve věku 35 až 39 let, kdy se nějaké formy tohoto vzdělávání účastnilo 17,3% všech respondentů uvedené věkové skupiny. Účast v neformálním vzdělávání byla vysoká zejména u respondentů s vysokoškolským stupněm vzdělání (24,8% všech osob s vysokoškolským vzděláním bez nezjištěných případů a vojáků základní služby) a u osob se středním vzděláním s maturitou (15,1%). Podstatně méně se účastní neformálního vzdělávání vyučení a středoškoláci bez maturity (7,7%) a osoby se základním vzděláním (4,9%). Neformální vzdělávání osob na stupni ISCED 0 (bez vzdělání) se prakticky nevyskytlo.

Převážná část byli pracující (778,4 tis.; 84,3%), osob ekonomicky neaktivních bylo 119,5 tis. (12,9%) a nezaměstnaných pouze 26,0 tis. (2,8%). Na rozdíl od výsledků za kratší referenční období byl počet žen zapojených v neformální výuce v průběhu celého roku nižší než u mužů (437,0 tis. žen proti 486,9 tis. mužů). Důvody jsou dva: jednak nižší počet vzdělávajících se žen ve věkové skupině 55 až 59 let, kdy značná část se chystá nebo odešla do starobního důchodu a dále difference ve skupině 25 až 39 let, kdy mladé ženy často pečují o dítě. Ve skupině 15 - 24 let a v celé desetileté skupině čtyřicátníků pak četnost žen v neformálním vzdělávání převyšuje počet mužů.

Počet účastníků neformálního vzdělávání v průběhu 12 měsíců podle věku a pohlaví

Věková skupina	Celkem (v tis.)	Podíl na počtu osob v příslušné věk.skup.v %	Muži (v tis.)	Ženy (v tis.)	Index počtu žen na 100 mužů
ČR úhrnem	923,9	10,7	486,9	437,0	89,8
15 – 19	65,5	9,8	28,0	37,5	133,9
20 – 24	103,2	13,6	50,7	52,5	103,6
25 – 29	131,0	14,4	73,2	57,9	79,1
30 – 34	113,5	15,4	66,6	46,9	70,4
35 – 39	120,8	17,3	62,5	58,3	93,3
40 – 44	100,9	15,8	50,0	50,9	101,8
45 – 49	100,7	13,5	49,3	51,4	104,3
50 – 54	101,7	12,8	51,6	50,1	97,1
55 – 59	64,8	8,8	42,4	22,4	52,8
60 – 64	13,7	2,6	8,4	5,2	62,0
65+	8,1	0,6	4,2	3,9	92,9

Důvody pro absolvování kurzů neformálního vzdělávání, jak již bylo uvedeno, souvisejí v rozhodující míře s vykonávaným zaměstnáním respondenta. Z výsledků šetření vyplývá, že čím většího počtu kurzů neformálního vzdělávání se respondent zúčastnil, tím častěji souvisely tyto kurzy právě s výkonem zaměstnání. Podíl těchto důvodů dosáhl v případě jednoho nebo prvního kurzu 76,0%, mezi osobami s alespoň dvěma kurzy (tedy včetně třech nebo více kurzů) souvisely druhé kurzy s pracovní činností v 86,6% a mezi respondenty s alespoň třemi kurzy souviselo zaměření třetího kurzu téměř výhradně se zaměstnáním (93,3%).

Zařazení kurzů absolvovaných v průběhu jednoho roku odpovídá zaměření neformálního vzdělávání v kratším období čtyř týdnů. V členění podle oborů vzdělání na dvě místa ISCED 97 byly první kurzy zaměřeny především na obory 22 – humanitní vědy (převážně jazykové kurzy), 84 – přepravní služby a spoje (řidičské kurzy), 34 - obchod a správa a 86 – bezpečnostní služby. Jediný nebo hlavní kurz zařazený do těchto čtyř oborů absolvovaly nebo navštěvovaly téměř dvě třetiny respondentů s alespoň jedním kurzem (62,5%). Relativně často se vyskytovaly i kurzy v oborech 52 – technika a technická řemesla a v 48 – informatice. Stejně obory, i když v poněkud jiném pořadí, dominují i mezi druhými kurzy a mezi kurzy, které respondenti uváděli jako třetí v pořadí. V rámci druhých a třetích kurzů uváděli respondenti nejčastěji výuku spadající svým charakterem do oboru bezpečnostní služby, přitom tyto kurzy jsou určeny širokému okruhu zaměstnaných a k ozbrojeným složkám, ať už armádním nebo policejním či soukromým bezpečnostním službám, se vztahují jen zčásti.

Zaměření kurzů, které navštěvovaly ženy, se podstatně liší od kurzů navštěvovaných muži. Celkově mírně vyšší počet mužů v neformálním vzdělávání je výsledkem zejména vysoké navštěvovanosti kurzů zaměřených na techniku a technická řemesla, na kurzy a školení vztahující se ke stavebnictví, dopravní kurzy a školení a konečně na kurzy z oblasti bezpečnosti. Ve většině ostatních oborů převažují ženy a to i v takových oborech vzdělání jako např. informatika.

Zaměření prvních a druhých kurzů podle vybraných oborů vzdělání v průběhu jednoho roku

v tis.

Obor vzdělání	První či jediný kurz				Druhý kurz			
	celkem	muži	ženy	index počtu žen na 100 mužů	celkem	muži	ženy	index počtu žen na 100 mužů
ČR úhm z toho:	923,9	486,9	437,0	90	156,3	87,2	69,1	79
14 příprava učitelů a pedagogika	18,2	4,1	14,1	344	3,6	0,8	2,8	350
21 umění	21,1	7,9	13,2	167	2,8	0,4	2,4	600
22 humanitní vědy	230,5	91,1	139,4	153	14,9	4,5	10,4	231
31 spol. a behaviorální vědy	20,5	7,8	12,7	163	4,8	1,4	3,5	250
34 obchod a správa	100,7	31,9	68,8	216	16,9	7,7	9,2	119
48 informatika	74,4	32,3	42,1	130	12,6	6,9	5,7	83
52 technika a technická řemesla	77,8	69,0	8,8	13	13,8	12,0	1,8	15
58 architektura a stavebnictví	13,3	12,1	1,2	10	2,5	2,1	0,4	19
72 zdravotnictví	43,5	12,0	31,6	263	9,1	3,1	6,1	197
81 osobní služby	19,1	4,2	15,0	357	1,9	0,6	1,4	233
84 přepravní služby a spoje	103,2	86,7	16,6	19	11,9	9,3	2,6	28
86 bezpečnostní služby	142,8	98,6	44,3	45	50,5	33,0	17,5	53

Poznámka: Podrobné údaje za všechny dvoumístné obory vzdělání jsou uvedeny v přílohové části o neformálním vzdělávání v průběhu 12 měsíců.

Ze všech osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním se účastnilo neformální výuky v průběhu roku alespoň v minimálním rozsahu celkem 778,4 tis. tj. 16,4% pracujících. Rozdíly mezi jednotlivými odvětvími jsou však mimořádně velké. Na jedné straně v kategorii finančního zprostředkování přesahuje účast třetinu počtu zaměstnaných (35,6%), v dalších terciárních odvětvích školství nebo ve veřejné správě a obraně, sociálním zabezpečení dosahuje téměř čtvrtiny pracujících v odvětví (24,9%, resp. 24,4%) a dvacetiprocentní hranici přesahuje i v odvětví doprava, skladování a spoje či odvětví nemovitosti a pronájem, podnikatelské činnosti (21,3% a 20,4%). Naopak v klasických výrobních odvětvích je podíl neformálně se vzdělávajících pracovníků velmi nízký - v největší kategorii zpracovatelský průmysl to bylo pouze 13,6% a ve stavebnictví 10,6% pracujících. Výjimkou je výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, kde jejich podíl činil 21,1%. Daleko nejnižší četnost této formy vzdělávání byla zjištěna mezi pracujícími v kategorii ubytování a stravování (6,4%), když u mužů dosáhla dokonce jen 5,9% pracujících v odvětví.

Charakter vlastního zaměstnání respondenta významně ovlivňuje jeho aktivitu v neformálním vzdělávání. V průběhu celého roku se do této výuky zapojilo pouze 6,1% pomocných a nekvalifikovaných pracovníků a 6,3% kvalifikovaných dělníků v zemědělství a lesnictví. Na druhé straně často se neformálně vzdělávají vědeckí a odborní duševní pracovníci (28,6%), techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci (22,4%) a vedoucí a řídicí pracovníci (21,4%). V určité míře překvapující je nadprůměrný podíl neformálně se vzdělávajících mezi pracovníky obsluhy strojů a zařízení (17,0%).

Účast osob s jediným nebo hlavním zaměstnáním na neformálním vzdělávání v průběhu 12 měsíců podle hlavních tříd KZAM

Hlavní třída KZAM	Celkem		Muži		Ženy	
	abs. v tis.	podíl na počtu prac.	abs. v tis.	podíl na počtu prac.	abs. v tis.	podíl na počtu prac.
ČR úhrnem z toho:	778,4	16,4	430,0	16,0	348,4	17,0
1 zákonodárci, vedoucí pracovníci	62,1	21,4	42,8	20,4	19,4	24,1
2 vědeckí a odborní duševní pracovníci	138,5	28,6	59,4	24,6	79,1	32,7
3 techničtí, zdrav. a pedagog. pracovníci	212,8	22,4	91,3	20,4	121,5	24,2
4 nižší adm. pracovníci	68,7	18,0	10,7	13,4	58,0	19,2
5 prov. pracovníci ve službách a obchodě	59,3	10,0	26,3	12,8	33,0	8,6
6 kvalifikovaní dělníci v zem., les.	5,7	6,3	3,7	6,6	2,0	5,8
7 řemeslníci a kvalif. výrobci a zpracovatelé	98,0	10,6	88,8	11,1	9,2	7,0
8 obsluha strojů a zař.	106,8	17,0	90,8	19,5	16,0	9,9
9 pomocní a nekvalif. prac.	21,8	6,1	11,6	7,9	10,2	4,8

Neformální vzdělávání ve středním a vyšším věku není charakteristické jen pro vědecké a odborné duševní pracovníky a pro skupinu technických, zdravotnických a pedagogických pracovníků, ale v tomto věku je často absolvují i pracovníci obsluhy strojů a zařízení a hlavní třída 7 KZAM tj. řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři. Vyšší podíl účastníků ve středním a vyšším produktivním věku je typický pro skupinu vedoucích a řídicích pracovníků, což vyplývá již z celkově odlišné věkové struktury pracujících v této hlavní třídě.

Podrobnější údaje o odvětvové příslušnosti a klasifikaci zaměstnání pracujících účastníků neformálního vzdělávání podle prvního a druhého absolvovaného kurzu jsou uvedeny v přílohových tabulkách 504 až 509.